

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

30 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Roman Trzaskowski

Protokolant Tomasz Kawczyński

po rozpoznaniu na rozprawie 30 kwietnia 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-
Kredytowej w W. w upadłości (w W.)
od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku
z 30 czerwca 2022 r., IV Ca 1238/21,
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy
Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości (w W.)
przeciwko J. G.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Płocku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak Marta Romańska Roman Trzaskowski
[dr]

UZASADNIENIE

Powód Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej wniósł o orzeczenie w postępowaniu nakazowym lub zwykłym, że J. G. ma mu zapłacić kwotę 53.946,52 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 31 grudnia 2019 r., z zastrzeżeniem prawa do powołania się w egzekucji tej kwoty na ograniczenie odpowiedzialności do spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr [...] na [...] nr [...] w M., dla którego Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr [...].

Sąd Rejonowy w Mławie uwzględnił żądanie pozwu nakazem zapłaty z 28 stycznia 2020 r., po czym postanowieniem z 26 marca 2021 r. ustanowił dla J. G., którego miejsce pobytu nie jest znane, kuratora w osobie adwokata wyznaczonego przez Okręgową Radę Adwokacką w P.

Reprezentowany przez kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwany J. G. w sprzeczności od nakazu zapłaty wniósł o oddalenie powództwa w całości, z uwagi na nieskuteczne wypowiedzenie mu umowy pożyczki, skutkujące brakiem wymagalności roszczenia oraz nieprawidłowe zastrzeżenie prawa do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do hipoteki ustanowionej na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego.

Wyrokiem z 22 października 2021 r. Sąd Rejonowy w Mławie oddalił powództwo. Sąd ten ustalił, że 29 lutego 2008 r. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo - Kredytowa w W. zawarła z M. M. umowę pożyczki nr [...], której poręczycielami byli A. G. i T. M. W celu zabezpieczenia wierzytelności o zwrot pożyczki L. G. i J. G. ustanowili na przysługującym im spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego nr [...] na [...] nr [...] w M., dla którego Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr [...], hipotekę zwykłą łączną w kwocie 122.000 zł oraz hipotekę kaucyjną łączną do kwoty 48.300 zł.

L. G. zmarł [...] 2010 r. i spadek po nim na podstawie ustawy nabyli: J. G., J. G. i A. G. w częściach po 1/3. J. G.1 zmarła [...] 2013 r. i spadek po niej nabył w całości A. G. Na podstawie postanowień o stwierdzeniu nabycia spadków został dokonany wpis w księdze wieczystej nr [...], zgodnie z którym właścicielami nieruchomości, dla której prowadzona jest ta księga wieczysta są: A. G. oraz J. G.

w udziałach odpowiednio 5/6 oraz 1/6.

Postanowieniem z 5 lutego 2015 r. ogłoszono upadłość Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. i sprawowanie zarządu całym majątkiem upadłego powierzono zarządcy, natomiast postanowieniem z 19 marca 2015 r. odwołano zarządcę masy upadłości i powołano syndyka masy upadłości.

Z uwagi na to, że dłużniczka osobista nie regulowała należności wynikającej z umowy pożyczki, Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo - Kredytowa w W. wezwała ją do zapłaty zadłużenia, a następnie wypowiedziała jej umowę. Wobec dłużniczki osobistej oraz poręczycieli toczyło się postępowanie egzekucyjne w celu wyegzekwowania pozostałej do spłaty należności z umowy pożyczki. Postępowanie to zostało umorzone wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

Powód pismem z 25 stycznia 2019 r. wypowiedział J. G., jako współwłaścicielowi lokalu nr [...] na [...] nr [...] w M., zgodnie z art. 78 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2025 r., poz. 341, dalej – u.k.w.h.), wierzytelność hipoteczną i wezwał go jako dłużnika rzeczowego do zapłaty zadłużenia w terminie 7 dni od doręczenia pisma. Pismo to zostało wysłane J. G. na adres M., ul. [...] i było dwukrotnie awizowane.

Sąd Rejonowy przytoczył art. 78 ust. 1 u.k.w.h. i stwierdził, że za skuteczne względem właściciela nieruchomości niebędącego dłużnikiem osobistym wypowiedzenie wierzytelności hipotecznej należy uznać oświadczenie zawierające słowo „wypowiedzenie”, jak również każdą inną czynność wierzyciela hipotecznego, w wyniku której następuje postawienie wierzytelności hipotecznej w stan wymagalności. Powód sporządził pismo zatytułowane „wypowiedzenie wraz z ostatecznym przedsądowym wezwaniem do zapłaty” i wysłał je na adres lokalu mieszkalnego obciążonego hipotekami na rzecz powoda, zaś dowody zgromadzone w sprawie nie wskazują na to, by pozwany rzeczywiście zamieszkiwał w odziedziczonym lokalu.

W toku postępowania zarządzono doręczenie pozwanemu odpisów nakazu zapłaty i pozwu za pośrednictwem komornika, który stwierdził, że pozwany nie mieszka pod adresem M., [...] i ustalił inny jego adres, jednak okazało się, że pozwany i pod tym innym adresem nie mieszka. Powód nie wykazał, aby

oświadczenie o wypowiedzeniu umowy pożyczki dotarło do pozwanego, a tym samym, by umowa została skutecznie wypowiedziana, co w świetle art. 78 ust. 1 u.k.w.h. warunkowało uwzględnienie powództwa. Kurator ustanowiony na podstawie art. 144 k.p.c. nie jest on uprawniony do składania i odbierania oświadczeń woli wywołujących skutki materialnoprawne dla reprezentowanej przez niego strony, a zatem doręczenie korespondencji kuratorowi nie wywołało skutków materialnoprawnych.

Wyrokiem z 30 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Płocku oddali apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego z 22 października 2021 r.

Sąd Okręgowy zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i ocenę prawną sprawy przedstawioną przez ten Sąd. Stwierdził, że oświadczenie o wypowiedzeniu umowy zawarte w piśmie powoda z 25 stycznia 2019 r. nie zostało skutecznie doręczone pozwanemu. Korespondencja przesłana na adres M. ul. [...] była podwójnie awizowana i nie została podjęta w terminie. Zwrócono ją 12 lutego 2019 r. wprawdzie bez adnotacji „adresat nie zamieszkuje”, lecz brak jest dowodu, że pozwany w tym okresie zamieszkał pod adresem w M., a tym samym miał realną możliwość zapoznania się z przesłaną mu korespondencją. Z relacji ZUS z 6 kwietnia 2020 r. wynika bowiem, że pozwany podał tej instytucji trzy adresy: - korespondencyjny: [...], ul. [...], - zamieszkania: [...], ul. [...], - zameldowania: [...], ul. [...]. Pozwany nie miał realnej możliwości zapoznania się z pismem z 25 stycznia 2019 r. (art. 61 § 1 k.c.), gdyż nie zostało ono przesłane ani na jego adres zamieszkania, ani na adres do korespondencji, gdy zaś chodzi o mieszkanie przy ul. [...] w M., to pozwany jedynie odziedziczył udziały w nim. Brak jest argumentów przemawiających za uznaniem, że tam mieszkał.

Nie można zarzucić pozwanemu, że nie informował powoda o swoim aktualnym miejscu zamieszkania, gdyż nie był on dłużnikiem osobistym powoda, tylko rzeczowym wskutek dziedziczenia. Nie ma podstaw do uznania, że znał warunki umowy pożyczki oraz że wiedział o zaprzestaniu spłaty zobowiązań przez dłużniczkę osobistą. Roszczenie wobec dłużniczki osobistej stało się wymagalne nie na skutek upływu terminu, na jaki umowa pożyczki została zawarta, lecz na skutek jej wypowiedzenia. Bez znaczenia jest zatem, kiedy upłynąłby termin zwrotu pożyczki,

gdyby umowy wcześniej nie wypowiedziano dłużnicze osobistej.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego z 30 czerwca 2022 r. powód zarzucił, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem prawa materialnego, tj.: - art. 78 u.k.w.h. przez przyjęcie, że wymagalność wierzytelności hipotecznej w stosunku do dłużnika rzeczowego zależała od jej wypowiedzenia, podczas gdy wierzytelność ta stała się wymagalna na skutek upływu terminu płatności ostatniej raty pożyczki, który przypadał na 5 lutego 2018 r., tj. przed dniem wytoczenia powództwa; - art. 78 u.k.w.h. w zw. z art. 61 § 1 k.c. przez przyjęcie, że nie doszło do skutecznego wypowiedzenia wierzytelności hipotecznej pozwanemu, podczas gdy: (a) korespondencja skierowana do niego, zawierająca oświadczenie o wypowiedzeniu wierzytelności została zwrócona powodowi po dokonaniu podwójnej awizacji jako „niepodjęta w terminie”, nie zaś z innej przyczyny, którą operator pocztowy powinien odnotować na zwracanej korespondencji; (b) powód stworzył dłużnikowi rzeczowemu realną możliwość zapoznania się z oświadczeniem o wypowiedzeniu wierzytelności hipotecznej; (c) rzeczywista możliwość zapoznania się adresata z oświadczeniem woli ma miejsce również wówczas, gdy z własnej woli nie podejmuje on przesyłki pocztowej zawierającej takie oświadczenie; (d) uznanie oświadczenia o wypowiedzeniu wierzytelności hipotecznej przesłanego na adres zameldowania dłużnika za doręczone nieskutecznie skutkuje *de facto* pozbawieniem powoda możliwości dochodzenia należności; (e) każdy przejaw działania wierzyciela hipotecznego zmierzający do uzyskania zapłaty aktualizuje ten obowiązek dłużnika rzeczowego, czyniąc roszczenie o spełnienie świadczenia wymagalnym.

Powód zarzucił też, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa procesowego, tj. art. 143 i art. 144 § 1 k.p.c. w zw. z art. 69 § 3 k.p.c. w zw. z art. 146 k.p.c. przez uznanie, że w okolicznościach sprawy doręczenia odpisu pozwu kuratorowi nie można traktować jako skutecznego wypowiedzenia wierzytelności hipotecznej, podczas gdy kurator, o którym mowa w art. 143-144 k.p.c., jest tzw. kuratorem procesowym, działającym jako przedstawiciel ustawowy osoby, której miejsce pobytu nie jest znane, umocowanym do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą;

Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i wyroku

Sądu Rejonowego z 22 października 2021 r. oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stwierdzenie, że nie jest znane miejsce zamieszkania pozwanego, na które powinny być dokonywane doręczenia przeznaczonej dla niego korespondencji (art. 133 § 1, art. 135 § 1 k.p.c.), spowodowało, że Sąd Rejonowy – na podstawie art. 143 i art. 144 k.p.c. – ustanowił dla niego kuratora. W myśl art. 146 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od 15 marca 2018 r., a nadanym mu ustawą z 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (poz. 398), do kuratora ustanowionego zgodnie z tymi przepisami stosuje się odpowiednio art. 69 § 3 k.p.c. W myśl tego przepisu kurator jest umocowany do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą. Takie określenie kompetencji kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu sprawcy, że należy przyznać mu w postępowaniu, w którym został ustanowiony i w związku z jego prowadzeniem status taki, z jakiego korzysta przedstawiciel ustawowy strony. Jest on zatem ustanawiany nie tylko w celu dokonywania mu doręczeń, lecz także w celu reprezentowania interesów strony, dla której został ustanowiony. W zakresie jego kompetencji pozostają niewątpliwie działania wywołujące skutki procesowe dla reprezentowanej strony, a skoro jest on zobowiązany nie tylko do ustalenia miejsca pobytu strony, na której rzecz działa, lecz też do wdania się – ze skutkami dla tej strony – w spór co do istoty sprawy, do składania wniosków i oświadczeń, zgłaszania wniosków dowodowych, uczestniczenia w rozprawie, składania środków zaskarżenia, to jest on zarazem uprawniony do składania oświadczeń mających osadzenie w przepisach materialnoprawnych, z których wywodzone jest roszczenie, w tym zarzut przedawnienia, co ma znaczenie dla racjonalnej przed nim obrony. To, jak kurator wypełnia swe obowiązki, wpływa na ocenę czy prawa strony były należycie chronione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 marca 1997 r., III CKN 10/96). Kurator dla nieznanego z miejsca pobytu strony może też przyjmować oświadczenia przeciwnika mające nie tylko procesowe, lecz i materialnoprawne znaczenie. Kurator ustanowiony na podstawie art. 143 k.p.c. nie jest natomiast uprawniony do rozporządzania przedmiotem postępowania (wyrok Sądu

Najwyższego z 16 października 2008 r., II CSK 261/07, OSNC 2008, nr 3, poz. 84; postanowienie Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2015 r., IV CSK 412/97).

Doręczenie odpisu pozwu kuratorowi ustanowionemu na podstawie art. 143 Skoro – zgodnie z ustalonym stanowiskiem orzecznictwa – doręczenie odpisu pozwu w sprawie o zapłatę wierzytelności pieniężnej może być potraktowane jako wypowiedzenie tej wierzytelności i wezwanie o jej zapłatę, gdy tych czynności dochodzący roszczenia nie dopełnił wcześniej, to nie ma podstaw, by nie wiązać tych skutków z doręczeniem dokonany kuratorowi ustanowionemu dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu.

W postanowieniu z 23 listopada 2016 r., II CSK 218/16, Sąd Najwyższy stwierdził, że za „wypowiedzenie” wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, wymagane w świetle art. 78 ust. 1 u.k.w.h. do jej skutecznego dochodzenia od dłużnika rzeczowego, należy uznać takie oświadczenie woli, które zawiera w sobie oznajmienie drugiej stronie stosunku takiego zamiaru. Przepis nie formułuje innych wymagań. Takie oświadczenie woli może być zatem zawarte w pozwie, ponieważ również pismom procesowym (w tym pozwowi) przypisuje się charakter oświadczeń woli, jeśli da to się wywieść z ich celu. Takie samo stanowisko w rozważanej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyrokach z 8 marca 2018 r., II CSK 242/17 i z 15 września 2023 r., II CSKP 1066/22, akcentując, że do czynności w stosunku do wierzyciela hipotecznego, których następstwem jest postawienie wierzytelności hipotecznej w stan wymagalności, zaliczane jest wezwanie właściciela nieruchomości do zapłaty, doręczenie pozwu obejmującego żądanie zasądzenia sumy wierzytelności, jak też doręczenie mu zawiadomienia o dokonany wypowiedzeniu w stosunku do dłużnika osobistego. Przeważa stanowisko, że do podjęcia tych czynności przez ustanowionego przez wierzyciela pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym nie jest wymagane pełnomocnictwo szczególne, odrębne od umocowania do działania w postępowaniu sądowym, dotyczącym roszczenia o zasądzenie sumy wierzytelności hipotecznej. Istotne jest, żeby odbiorca oświadczenia uzyskał jednoznaczną informację, że wierzyciel hipoteczny chce przystąpić do odzyskania wierzytelności.

Odmienne stanowisko Sądów obu instancji co do możliwości potraktowania doręczenia kuratorowi ustanowionemu na podstawie art. 143 k.p.c. dla nieznanego

z miejsca pobytu pozwanego odpisu pozwu w sprawie o zapłatę wierzytelności zabezpieczonej hipoteką jako wypowiedzenia wierzytelności hipotecznej stanowi o naruszeniu tego przepisu oraz art. 78 ust. 1 u.k.w.h.

O istnieniu przesłanek do zasądzenia od dłużnika rzeczowego wierzytelności zabezpieczonej na nieruchomości, której ten jest właścicielem decyduje ocena m.in. przesłanek z art. 78 ust. 1 u.k.w.h. istniejących w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.), nie zaś w chwili wszczęcia postępowania przez wniesienie pozwu w sprawie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażony został pogląd, że właściciel nieruchomości obciążonej hipoteką nie może ponosić odpowiedzialności w razie niedokonania wypowiedzenia wierzytelności dłużnikowi osobistemu, ponieważ byłoby to sprzeczne z istotą hipoteki jako zabezpieczenia o charakterze akcesoryjnym i ochronną funkcją art. 78 ust. 1 u.k.w.h. dla właściciela nieruchomości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13). Jednakże w niniejszej sprawie nie ma wątpliwości co do tego, że wierzytelność zabezpieczona hipoteką została wypowiedziana dłużniczce osobistej, co sprawiło, że w stosunku do niej wierzytelność stała się wymagalna przed terminem zwrotu pożyczki wynikającym z umowy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Władysław Pawlak

Marta Romańska

Roman Trzaskowski

[dr]

[r.g.]